

بررسی مشکلات تدوین پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی در دانشگاه های منتخب

پدیدآورده (ها) : میزانی، مهران؛ خبیری، محمد؛ هنری، حبیب؛ سجادی، نصرالله
تربیت بدنی :: مدیریت ورزشی :: بهار 1392 - شماره 16 (علمی-پژوهشی/ISC)
از 149 تا 170
آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1007823>

دانلود شده توسط : reza beglou
تاریخ دانلود : 16/03/1396

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است. بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابراین، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [فوائین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

مدیریت ورزشی - بهار ۱۳۹۲
شماره ۱۶- ص: ۱۶۹- ۱۴۹
تاریخ دریافت: ۸۹ / ۱۱ / ۰۹
تاریخ تصویب: ۹۰ / ۰۶ / ۱۲

بررسی مشکلات تدوین پایان‌نامه کارشناسی ارشد تربیت‌بدنی و علوم ورزشی در دانشگاه‌های منتخب

۱. مه‌رمان میزانی^۱ - ۲. محمد خیبری - ۳. حبیب هنری - ۴. سید نصراله سجادی

۱. دانشجوی دکتری پردیس دانشگاه تهران، ۲. دانشیار دانشگاه تهران، ۳. استادیار دانشگاه علامه طباطبایی

چکیده

هدف از تحقیق حاضر، بررسی مشکلات تدوین پایان‌نامه کارشناسی ارشد تربیت‌بدنی و علوم ورزشی بود. پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد تربیت‌بدنی و علوم ورزشی بخش مهمی از تحقیقات انجام گرفته در حوزه تربیت‌بدنی را تشکیل می‌دهند، از این رو شناخت و رفع مشکلات و مسائل موجود در این بخش اهمیت زیادی دارد. به این منظور نظرهای ۱۳۷ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت‌بدنی ورودی سال ۱۳۸۵ دانشگاه‌های ارومیه، اهواز، تربیت‌معلم تهران، شهید بهشتی، فردوسی مشهد و گیلان از طریق پرسشنامه محقق‌ساخته ($\alpha = 0/89$) جمع‌آوری شد. نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که مهم‌ترین مشکلات دانشجویان کارشناسی ارشد در تدوین پایان‌نامه به‌ترتیب عبارتند از: دسترسی محدود به منابع مالی (۱/۶۴ از ۴)، منابع و روال اداری نامناسب دانشگاه (۱/۹۸ از ۴)، دسترسی محدود به منابع اطلاعات علمی (۲/۲۳ از ۴)، توانایی‌های علمی و عملی محدود دانشجویان (میانگین ۲/۴۵ از ۴) و کیفیت راهنمایی نامناسب استادان راهنما و مشاور (میانگین ۲/۶۵ از ۴). به‌علاوه نتایج تحقیق تفاوت معناداری را بین کیفیت راهنمایی پایان‌نامه توسط استادان راهنما و مشاور نشان داد ($P \leq 0/001$) که استادان راهنما با میانگین ۲/۷۵ بالاتر از استادان مشاور با میانگین ۲/۵۴ قرار گرفتند. نتایج نشان داد که ۹۳/۳ درصد دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت‌بدنی مخالف حذف پایان‌نامه از نظام آموزشی بودند اما تنها ۵۷/۳ درصد پاسخ‌دهندگان اظهار کردند که دانشجویان در نگارش پایان‌نامه از داده‌های واقعی (غیرساختگی) استفاده می‌کنند. نکته‌ای که بین نتایج تحقیق جلب توجه می‌کرد رضایت اندک دانشجویان دانشگاه ارومیه بود. این دانشجویان در ۴ متغیر از ۵ متغیر اصلی تحقیق، بیشترین مشکلات را گزارش کردند.

واژه‌های کلیدی

پایان‌نامه، کارشناسی ارشد، تربیت‌بدنی، موانع، مشکلات.

مقدمه

نگاهی به پیشرفت کشورها نشان می‌دهد که علوم، تنها از راه آموزش به دست نمی‌آید و تحقیق در تولید و اشاعه علم مؤثر است و کشورهایی که تحقیق در آنها به معنای واقعی صورت نمی‌گیرد، از توسعه و رشد درون‌زا برخوردار نیستند (معاونت پژوهش‌های علمی و سرپرستی، مؤسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی و آموزشی، ۱۳۶۰). در کشور ما نیز مؤسسات و مراکز مختلف در زمینه پژوهش و تحقیق فعالیت می‌کنند و در این میان مسئولیت دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور که مراکز تجمع استعدادها و گوناگون در رشته‌های مختلف می‌باشد، از همه بیشتر است. آموزش عالی به دلیل آنکه بالاترین سطوح آموزشی و پژوهشی را به خود اختصاص داده، از اهمیت بسزایی برخوردار است. به عبارت دیگر، پژوهش و آموزش دو بال مهم از روند حرکت علمی یک دانشگاه هستند. در نظام آموزش عالی ایران، وزن و اهمیت آموزش به شکل خیره‌کننده‌ای از وزن و اهمیت پژوهش بیشتر است، تا جایی که پروژه دبیرستانی شدن دانشگاه‌ها در برخی مؤسسات کامل شده و در تعداد زیادی در حال تکمیل شدن است (صمدزاده، ۱۳۷۹).

در حال حاضر پروژه‌های مختلف تحقیقاتی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و مراکز تحقیقات خصوصی و دولتی انجام می‌گیرد. دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی سهم چشمگیری در اجرای پروژه‌های مذکور دارند. پروژه‌های تحقیقاتی دانشگاه‌ها به دو صورت یا در قالب طرح‌های پژوهشی با فعالیت مستقیم استادان و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها یا در قالب فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی به صورت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری و با راهنمایی و نظارت دقیق استادان انجام می‌گیرد. دانشجویان به‌ویژه در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری، برای خاتمه کار خود لازم است اثری تحقیقی را تهیه کنند و تحویل دهند. این اثر در واقع عصاره و چکیده فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی آنها محسوب می‌شود. پایان‌نامه، به معنای تأیید پایانی کار تحصیلی یک دانشجو و بیانگر فعالیت‌های منجسم اوست که با راهنمایی استاد راهنما و استادان مشاور، آن را به پایان می‌رساند (فدایی عراقی، ۱۳۷۴).

در اینکه هدف پایان‌نامه چیست نظریه‌های مختلفی ابراز شده است. بعضی‌ها آن را کسب شایستگی پژوهشی^۱ و عده‌ای آن را صرفاً یک کار پژوهشی و تحقیقی^۲ و برخی آن را ارتقای سطح دانش^۳ می‌دانند (فدایی عراقی، ۱۳۷۴).

تدوین پایان‌نامه از این لحاظ حائز اهمیت است که اولاً اولین تجربه در تحقیقات دانشگاهی (آکادمیک) به‌شمار می‌آید. دانشجو می‌تواند با یک نوع تلاش پژوهشی و جامعیت مورد نیاز در تحقیق آشنا شود و این مقدمه‌ای برای کارهای تحقیقی آینده اوست. دوم، نگارش پایان‌نامه می‌تواند دانشجو را دست کم در یک جنبه از موضوع حرفه‌ای یا آکادمیک ماهر سازد (سیاری، ۱۳۷۳).

دوره‌های تحصیلات تکمیلی در مقایسه با دوره‌های کارشناسی و قبل از آن، که دوره انتقال و آموزش است، دوره زاینده‌گی و تولید علم است. هر دانشجو در قالب پایان‌نامه خود، یک پروژه تحقیقاتی را به انجام می‌رساند که به صورت بالقوه می‌تواند در حل مسائل و معضلات علمی و فنی جامعه استفاده شود. بسیاری از اندیشمندان کشور مایه عمده فکر و اندیشه خود را با تلاش‌های خویش در زمینه تدوین پایان‌نامه کسب کرده‌اند (مجموعه مقالات سمینار جامعه‌شناسی و توسعه، ۱۳۷۱).

سولیوان (۲۰۰۱) با پنج دانش‌آموخته زن کارشناسی ارشد رشته پرستاری که بیش از دو سال از فارغ‌التحصیلی آنها نگذشته بود، در مورد تجربه نوشتن پایان‌نامه مصاحبه کرد. از طریق تحلیل محتوایی مصاحبه سه دسته اصلی و چهارده دسته فرعی مشخص شدند. دسته‌های اصلی عبارت بودند از خصوصیات تحصیلی، قابلیت‌های فردی و مسائل مربوط به راهنمایی پایان‌نامه (جدول ۱). اولین دسته، خصوصیات تحصیلی بود که به چهار زیردسته تقسیم می‌شد. این زیردسته‌ها عبارت بودند از: آمادگی فکری و تحصیلی، درک ماهیت فرایند پایان‌نامه، میزان علاقه به موضوع و تأکید بر تئوری، محتوا و طرح تحقیق.

دسته وضعیت شخصی شش زیردسته داشت که ویژگی‌های شخصیتی و رشد روانشناختی فرد را شامل می‌شد. این شش دسته که شرکت‌کنندگان مطرح کردند عبارتند از: راهبردهای رویارویی با مشکلات،

-
- 1 . Research competence
 - 2 . Scholarly work
 - 3 . Contribution to knowledge

سازوکارهای رویارویی با الزامات متعدد، منابع، قابلیت‌های فردی، تعهد و نگرش مباحثی مسائلی بود که شرکت کنندگان مطرح کردند. مسائل مربوط به راهنمایی پایان‌نامه، روابط بین نویسنده پایان‌نامه و استادان راهنما و مشاور را توضیح می‌داد.

جدول ۱ - تجربه نوشتن پایان‌نامه از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری (Sullivan, ۲۰۰۱)

دسته	زیردسته
خصوصیات تحصیلی	۱. آمادگی فکری و تحصیلی
	۲. درک ماهیت فرایند پایان‌نامه
	۳. میزان علاقه به موضوع
	۴. تأکید بر تئوری، محتوا و طرح تحقیق
توانایی‌های فردی ^۱	۱. راهبرد های رویارویی با مشکلات
	۲. سازوکارهای رویارویی با الزامات متعدد
	۳. منابع
	۴. کارایی شخصی ^۲
	۵. تعهد
	۶. نگرش
مسائل مربوط به راهنمایی پایان‌نامه	۱. خصوصیات استادان راهنما و مشاور
	۲. روابط بین دانشجو با استادان راهنما و مشاور
	۳. ارتباطات
	۴. کنترل

عوامل مشکل‌ساز برای تدوین پایان‌نامه‌های دانشجویی دامنه وسیعی دارند و تحقیقات بسیاری برای شناسایی این موانع و تخمین میزان اهمیت آنها در داخل و خارج کشور صورت گرفته است. شهریار (۱۳۸۱) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که مهم‌ترین عامل عدم موفقیت در امر پژوهش در کشور عامل مدیریتی است. راکوف^۳ (۱۹۹۴) رابطه بین خصوصیات دانشجویان دکتری، آماده کردن تحقیق، محیط تحقیق، الزامات تحقیق، روابط استاد - دانشجو، قابلیت‌های فردی محقق و پیشرفت تحقیق را بررسی کرد. او به این نتیجه رسید

1 . Perosnal qualities

2 . Self - efficacy

3 . Rakow

که قابلیت‌های فردی محقق، تابعی از محیط تحقیقی مثبت و حمایتی و سیستم نظارتی قوی بر نوشتن و راهنمایی پایان‌نامه است که موفقیت دانشجویان را افزایش می‌دهد. از طرف دیگر، هاشمیان نژاد (۱۳۷۶)، پارپارد و همکاران (۱۳۸۳) و کوترلیک و همکاران (۲۰۰۲) دسترسی به منابع اطلاعاتی را یکی از عوامل تأثیرگذار در مشارکت افراد در فعالیت‌های علمی - پژوهشی بیان کردند. ری و دی^۱ (۱۹۹۸) نیز محدودیت دسترسی به ایستگاه‌های رایانه‌ای را از عوامل دانستند که در استفاده از منابع الکترونیک برای دانشجویان مشکل‌ساز است. علاوه بر این، پارپارد و همکاران (۱۳۸۳) و نیز صادقی (۱۳۷۴)، مقررات مالی دست و پاگیر و نظام اداری و بوروکراسی حاکم بر آن را موانع مشارکت افراد در فعالیت‌های علمی - پژوهشی برشمردند.

نتایج تحقیق انجمن تحصیلات تکمیلی آمریکا در مورد رؤسای معاونت‌های تحصیلات تکمیلی ۴۰ دانشگاه آمریکا و ۳ دانشگاه کانادا در زمینه رساله دکتری، نشان داد که رساله به عنوان یکی از الزامات دکتری هنوز برقرار است و در شرایط مناسبی قرار دارد، ولی راهنمایی و مشاوره ارائه‌شده به دانشجویان در وضعیت ضعیفی است (Mooney, ۱۹۹۱). نتایج تحقیق صادقی (۱۳۷۴) و صمدزاده (۱۳۷۹) نیز با اشاره به همین موضوع، مشاغل فراوان و متعدد استادان راهنما و مشاور و نیز عدم توانایی علمی در هدایت پژوهش را به‌عنوان موانع و مشکلات اصلی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری در نگارش پایان‌نامه معرفی کردند.

از دیگر مشکلات دانشجویان در نگارش پایان‌نامه، عدم آشنایی آنان با روش‌های تحقیق و فرایند اجرایی آن (صمدزاده، ۱۳۷۹) و نیز عدم آشنایی با منابع اطلاعاتی مانند اینترنت، کتاب‌های مرجع، کتابخانه‌ها و چکیده‌نامه‌هاست (حیاتی و عبادالله عموقین، ۱۳۸۱؛ فرج پهلوی و شهبازی، ۱۳۸۱؛ صمدی، ۱۳۸۲). در تحقیق کاسلووسکی^۲ (۱۹۹۳)، عواید مالی به‌عنوان عامل انگیزاننده در اتمام پایان‌نامه، مورد اشاره قرار گرفت. درحالی‌که بر اساس تحقیقات صادقی (۱۳۷۴) و سیاری (۱۳۷۴)، یکی از مشکلات اصلی دانشجویان در نگارش پایان‌نامه، مسائل مالی اجرای تحقیق است. مشکلاتی که ذکر شد، تنها گوشه‌ای از موانع متعدد پیش پای محققان جوان در نگارش پایان‌نامه است که در متون تحقیق به تفصیل در مورد آنها صحبت شده است.

1 . Ray and Day

2 . Koslowsky

پایان‌نامه‌های نوشته‌شده در تربیت بدنی و علوم ورزشی، بخش مهمی از تحقیقات در حیطه تربیت بدنی را تشکیل می‌دهند و شناسایی موانع و مشکلات دانشجویان در تهیه پایان‌نامه، زمینه و بستر برنامه‌ریزی‌های مسئولان برای هموار کردن مسیر پژوهش و تحقیق در تربیت بدنی را فراهم خواهد آورد. با توجه به اینکه تاکنون در داخل کشور تحقیقی برای شناسایی موانع و مشکلات دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته تربیت بدنی در تدوین پایان‌نامه تحصیلی صورت نگرفته، این تحقیق درصدد انجام این مهم است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، جزء تحقیقات کاربردی است و روش تحقیق آن توصیفی و از نوع پیمایشی است که به صورت مقطعی انجام گرفته است.

جامعه آماری تحقیق کلیه دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی ورودی ۱۳۸۵ دانشگاه‌های دولتی کشور بود که سه ترم از شروع به تحصیل آنها گذشته بود. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد و دانشگاه‌های ارومیه، شهید چمران اهواز، تربیت معلم تهران، شهید بهشتی، فردوسی مشهد و گیلان به‌عنوان خوشه‌های اصلی با توجه به توزیع جغرافیایی انتخاب شدند که تعداد دانشجویان کارشناسی‌ارشد ورودی ۱۳۸۵ آنها برابر با ۲۰۵ نفر بودند. برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد که ۱۳۵ نفر به‌دست آمد. این تعداد با توجه به تعداد دانشجویان در دانشگاه‌ها و گرایش‌های مختلف در بین خوشه‌های انتخابی به‌صورت متناسب توزیع شد.

پس از مطالعات مقدماتی کتابخانه‌ای، پرسشنامه‌ای به‌منظور سنجش نظرهای دانشجویان در مورد مشکلات تدوین پایان‌نامه تهیه و تنظیم شد که روایی محتوای آن توسط استادان مدیریت ورزشی دانشگاه تهران به تأیید رسید و پایایی آن به‌وسیله ضریب آلفای کرونباخ^۱ بررسی شد که عدد $0/۸۹$ α به‌دست آمد و تأیید شد. متغیرهای اصلی تحقیق حاضر عبارت بودند از: توانایی‌های علمی و علمی دانشجویان کارشناسی ارشد، کیفیت راهنمایی پایان‌نامه توسط استادان راهنما و مشاور، دسترسی دانشجویان به منابع مالی، سیستم و روال اداری دانشگاه در فرایند تدوین پایان‌نامه و دسترسی دانشجویان به منابع اطلاعات علمی، پرسشنامه تحقیق از ۸۰

1. Coefficient alpha (cronbach)

سؤال در مقیاس ۴ رتبه‌ای لیکرت تشکیل شده بود که از این تعداد ۷۳ سؤال به سنجش پنج متغیر اصلی مذکور و ۷ سؤال به دیگر موارد و زمینه‌های مشکل‌ساز در تدوین پایان‌نامه می‌پرداخت و در پایان یک سؤال باز - پاسخ با عنوان سایر موارد وجود داشت که مشکلاتی را که ممکن بود در پرسشنامه تحقیق به آنها اشاره نشده باشد، پوشش می‌داد.

پس از توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌های تحقیق، داده‌های خام وارد نرم‌افزار (نسخه ۱۳) SPSS^۱ شد و کلیه تجزیه و تحلیل‌های آماری لازم به وسیله این نرم‌افزار صورت گرفت. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی به صورت فراوانی‌ها، میانگین‌ها، درصدها و ... استفاده شد. در بحث آمار استنباطی برای آزمون طبیعی بودن توزیع متغیرها، از آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف^۲، برای آزمون همگنی واریانس جوامع از آزمون لون^۳، برای آزمون تفاوت بین کیفیت راهنمایی پایان‌نامه توسط استادان راهنما و استادان مشاور از آزمون t زوجی^۴، برای آزمون تفاوت بین نظرهای دانشجویان گرایش‌های مختلف و همچنین دانشگاه‌های مختلف در مورد عوامل مؤثر در تدوین پایان‌نامه از آزمون تحلیل واریانس^۵ با آزمون تعقیبی توکی^۶ و آزمون کروسکال والیس^۷ استفاده شد.

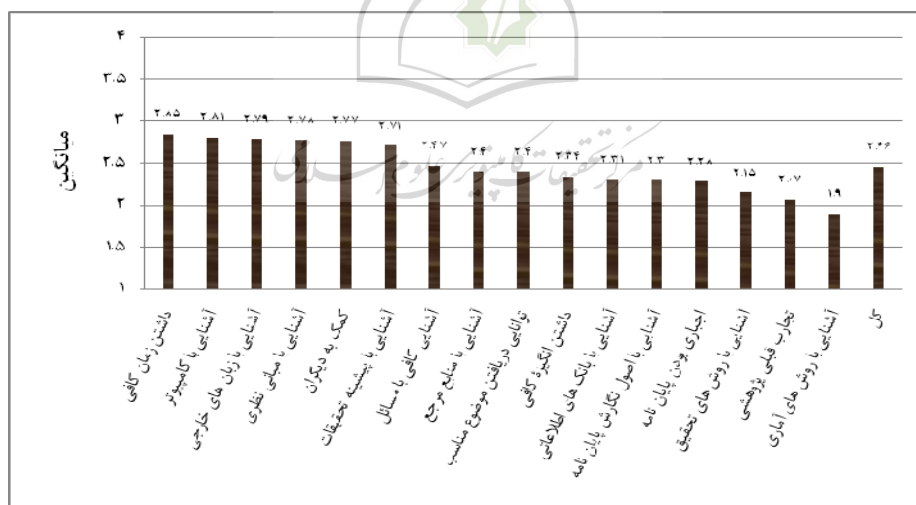
نتایج و یافته‌های تحقیق

بررسی نتایج نشان داد که ۷۸/۱ درصد پاسخ‌دهندگان مرد و ۲۱/۹ درصد زن بودند. بررسی توزیع سنی پاسخگویان نشان داد که بیش از ۷۷ درصد نمونه آماری ۲۴ تا ۲۸ ساله بودند. این موضوع در شکل ۱ نشان داده شده است. همچنین بیشتر پاسخ‌دهندگان از گرایش فیزیولوژی (۲۷/۷ درصد) و کمترین تعداد از گرایش بیومکانیک (۲/۹ درصد) بودند. گرایش‌های مدیریت (۲۴/۱ درصد)، رفتار حرکتی (۲۱/۲ درصد)، آسیب‌شناسی و حرکات اصلاحی (۱۶/۱ درصد) و تربیت بدنی عمومی (۸/۰ درصد) به ترتیب بعد از گرایش فیزیولوژی، بیشترین

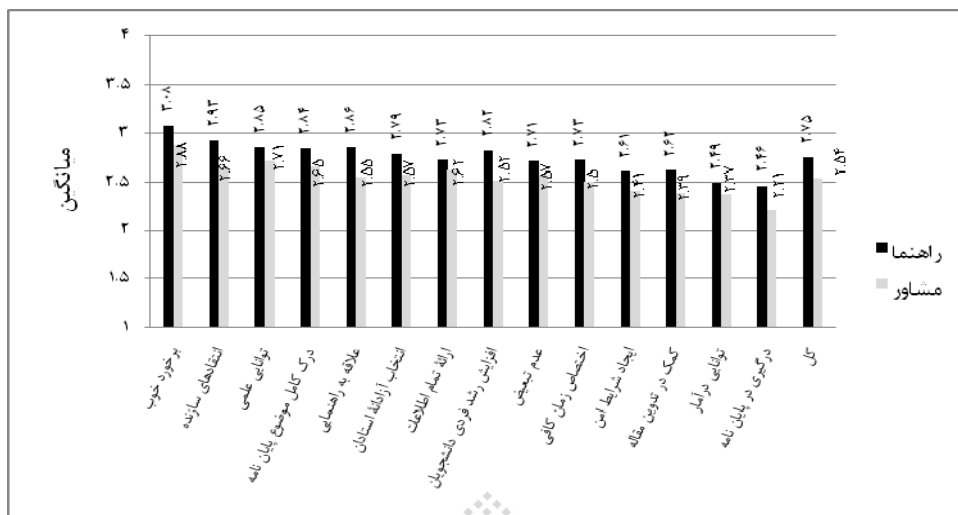
- 1 . Statistical package for the social sciences
- 2 . One – sample kolmogorov – smirnov test
- 3 . Levene test
- 4 . Paired – samples t test
- 5 . ANOVA
- 6 . Tukey
- 7 . Kruskal - Wallis

تعداد شرکت‌کنندگان را داشت. پروپوزال (پایان‌نامه) ۶۳/۵ درصد پاسخ‌دهندگان به تأیید گروه مربوطه رسیده و در حال تدوین پایان‌نامه بودند. ۳۱/۴ درصد نیز موضوع پایان‌نامه خود را انتخاب کرده بودند، ولی هنوز پروپوزال خود را به تصویب نرسانده بودند. تنها ۲/۱۹ درصد پاسخ‌دهندگان هنوز موضوع پایان‌نامه خود را مشخص نکرده بودند. ۲/۹ درصد نیز از پایان‌نامه خود دفاع کرده بودند.

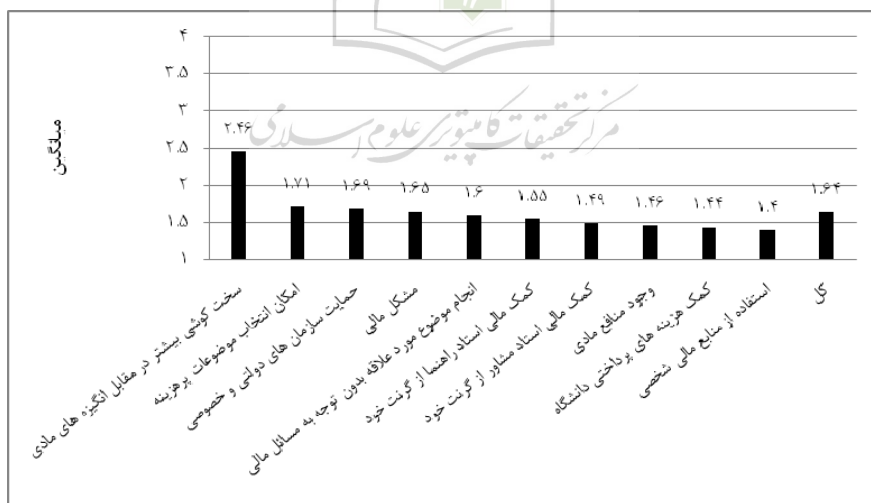
به‌منظور تحلیل پرسش‌های قسمت دوم پرسشنامه که مربوط به نظرهای دانشجویان در زمینه مشکلات تدوین پایان‌نامه بود، میانگین پاسخ‌های دانشجویان به‌صورت ۱ تا ۴ (۱ برای کاملاً مخالف و ۴ برای کاملاً موافق) ارزش‌گذاری شد تا بتوان پاسخ‌های مربوط به عامل‌های مختلف را با یکدیگر مقایسه کرد. بر این اساس، کمترین عدد بیانگر کمترین رضایت و بیشترین عدد نشان‌دهنده رضایت بیشتر پاسخگویان بود. میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان در تحقیق به عامل‌های اصلی دخیل در تدوین پایان‌نامه به‌صورت جداگانه در شکل‌های ۱ تا ۶ نشان داده شده است.

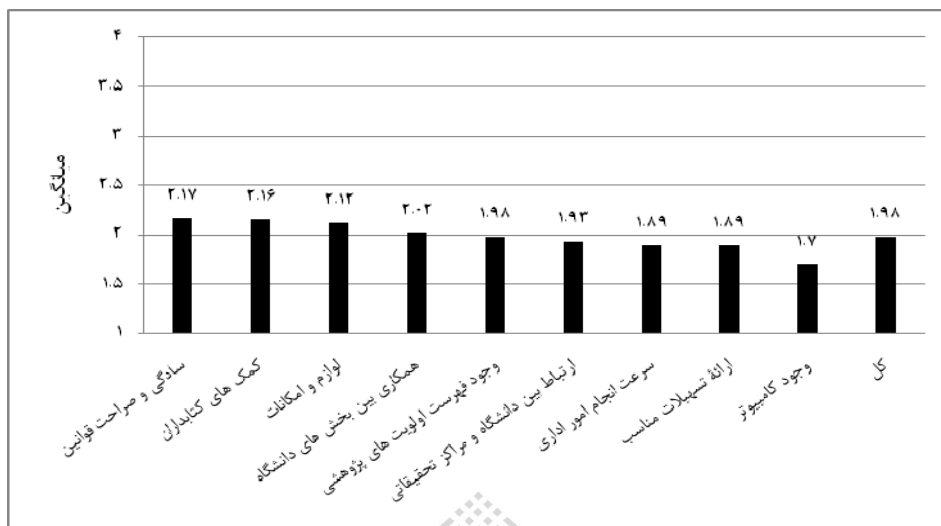
شکل ۱ - میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به سؤالات شانزده‌گانه مرتبط با توانایی‌های دانشجویان

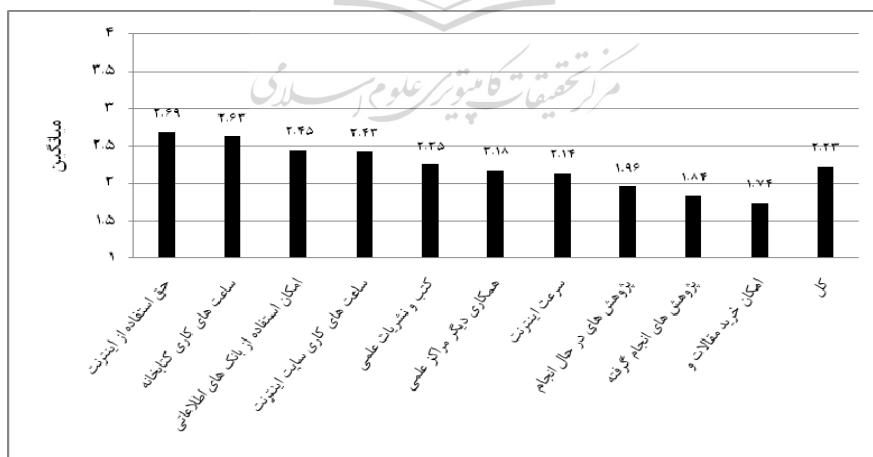
شکل ۲ - میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به سؤالات چهارده‌گانه مرتبط با کیفیت راهنمایی استادان راهنما و مشاور

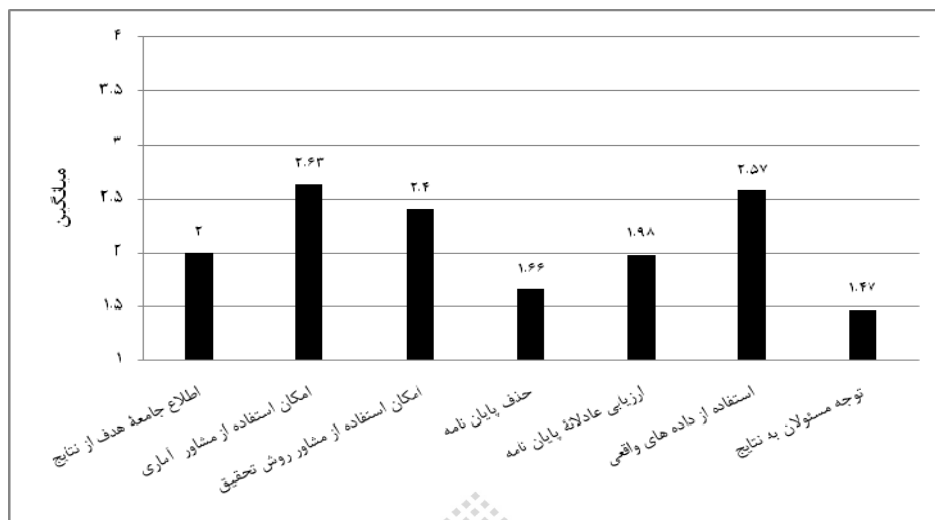
شکل ۳ - میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به سؤالات ده‌گانه مرتبط با دسترسی به منابع مالی

شکل ۴ - میانگین پاسخ های شرکت کنندگان به سؤالات ده گانه مرتبط با منابع و روال اداری دانشگاه

شکل ۵ - میانگین پاسخ های شرکت کنندگان به سؤالات ده گانه مرتبط با دسترسی به منابع اطلاعات علمی

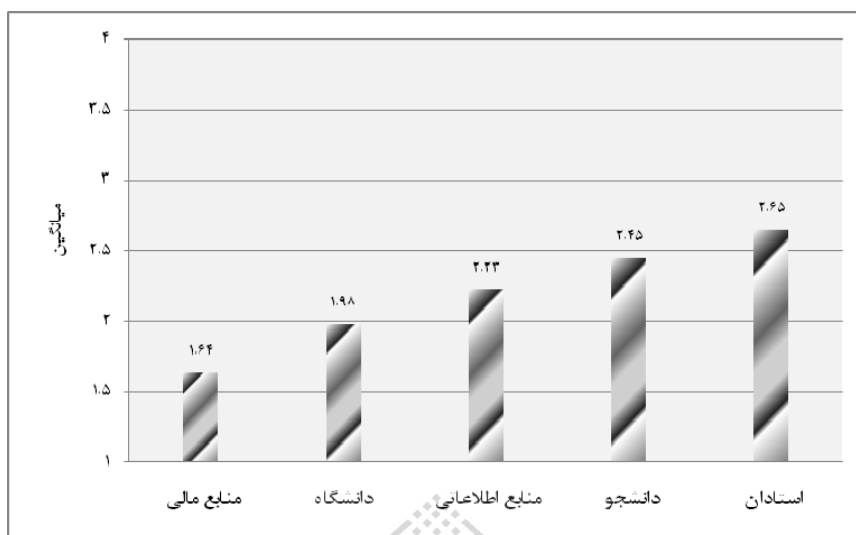
شکل ۶ - میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به موارد و زمینه‌های دیگر مؤثر در تدوین پایان‌نامه

برای تعیین اولویت مشکلات دانشجویان در نگارش پایان‌نامه از آزمون فریدمن استفاده شد که نتایج آن به شرح جدول ۲ است.

جدول ۲ - نتایج آزمون فریدمن برای تعیین اولویت مشکلات دانشجویان در تدوین پایان‌نامه

نتیجه آزمون	مقدار معنی‌داری P-Value	درجه آزادی	کای دو	تعداد
معنی‌دار	۰/۰۰۱	۴	۳۱۷/۴۶	۱۳۶

همان‌طور که در جدول ۲ دیده می‌شود، براساس نتایج آزمون فریدمن، اهمیت مشکلات مربوط به تدوین پایان‌نامه یکسان نبود. همان‌طور که شکل ۷ نشان می‌دهد، مهم‌ترین مشکل دانشجویان در تدوین پایان‌نامه به ترتیب ۱. کمبود منابع مالی، ۲. همکاری نامناسب دانشگاه، ۳. کمبود منابع اطلاعات علمی، ۴. توانایی علمی نامطلوب دانشجویان، ۵. کیفیت نامناسب راهنمایی استادان راهنما و مشاور است.

شکل ۷ - میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به عوامل اصلی مشکل‌ساز در تدوین پایان‌نامه

برای بررسی تفاوت بین کیفیت راهنمایی استادان راهنما و مشاور، از آزمون t زوجی استفاده شد که نتایج آن (جدول ۳) تفاوت معناداری را بین کیفیت راهنمایی استادان راهنما و مشاور نشان داد ($0/001$) که در آن کیفیت راهنمایی استادان راهنما (میانگین $2/75$ از 4) بهتر از استادان مشاور (میانگین $2/54$ از 4) بود.

جدول ۳ - نتایج آزمون زوجی برای تعیین تفاوت بین استادان راهنما و مشاور در کیفیت راهنمایی پایان‌نامه

نتیجه آزمون	مقدار معنی‌داری P-Value	درجه آزادی	t	انحراف استاندارد	میانگین	استاد راهنما - استاد مشاور
رد فرض صفر	0/001	۱۳۵	۴/۷۵	0/۴۹	0/۲۰	

برای بررسی تفاوت بین گرایش‌ها و دانشگاه‌های مختلف در عامل‌های اصلی ایجاد مشکل در فرایند تدوین پایان‌نامه از آزمون آنالیز تحلیل با آزمون تعقیبی توکی استفاده شد. در مواردی که توزیع داده‌ها در گروه‌های

مورد نظر طبیعی نبود یا واریانس جوامع همگن نبود، از آزمون کروسکال والیس برای تعیین تفاوت بین گروه‌ها استفاده شد. نتایج این آزمون‌ها در جداول ۴ و ۵ خلاصه شده است.

جدول ۴ - میانگین نظرهای دانشجویان گرایش‌های مختلف در مورد مشکلات تدوین پایان‌نامه و نتایج مقایسه بین آنها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس یا کروسکال والیس

گرایش	توانایی‌های دانشجو	استادان	منابع مالی	دانشگاه	منابع علمی
مدیریت ورزشی	۲/۴۶	۲/۶۶	۱/۷۰	۲/۰۲	۲/۳۲
فیزیولوژی ورزشی	۲/۳۹	۲/۶۴	۱/۴۹	۱/۷۹	۲/۰۳
آسیب شناسی و حرکات اصلاحی	۲/۴۷	۲/۵۶	۱/۶۷	۲/۰۹	۲/۳۴
رفتار حرکتی	۲/۵۳	۲/۷۴	۱/۷۳	۲/۰۵	۲/۲۷
بیومکانیک ورزشی	۲/۴۰	۲/۴۹	۱/۴۷	۱/۸۶	۱/۸۵
تربیت بدنی عمومی	۲/۴۳	۲/۶۴	۱/۷۱	۲/۱۹	۲/۴۰
تفاوت بین گرایش‌ها	—	—	معنی دار	—	معنی دار

حداکثر رضایت حداقل رضایت

جدول ۵ - میانگین نظرهای دانشجویان دانشگاه‌های مختلف در زمینه مشکلات تدوین پایان‌نامه و نتایج مقایسه بین آنها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس یا کروسکال والیس

گرایش	توانایی‌های دانشجو	استادان	منابع مالی	دانشگاه	منابع علمی
تهران	۲/۴۲	۲/۶۷	۱/۷۱	۱/۹۰	۲/۳۳
تربیت معلم تهران	۲/۴۲	۲/۵۴	۱/۴۱	۱/۸۶	۱/۸۶
شهید بهشتی	۲/۵۲	۲/۹۷	۱/۶۳	۲/۰۳	۲/۱۱
شهید چمران اهواز	۲/۴۳	۲/۵۸	۱/۶۵	۲/۳۴	۲/۴۴
گیلان	۲/۴۱	۲/۶۰	۱/۶۹	۲/۲۹	۲/۴۲
فردوسی مشهد	۲/۴۱	۲/۷۶	۱/۷۸	۲/۰۷	۲/۴۸
ارومیه	۲/۷۳	۲/۰۹	۱/۳۳	۱/۳۵	۱/۴۸
تفاوت بین دانشگاه‌ها	—	معنی دار	معنی دار	معنی دار	معنی دار

حداکثر رضایت حداقل رضایت

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر که روی ۱۳۷ نفر از دانشجویان کارشناسی‌ارشد تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی کشور صورت گرفت، مهم‌ترین مشکلات موجود در فرایند تدوین پایان‌نامه به‌ترتیب زیر شناسایی شدند: ۱. دسترسی محدود به منابع مالی، ۲. منابع و روال اداری نامناسب دانشگاه، ۳. دسترسی محدود به منابع اطلاعات علمی، ۴. توانایی‌های علمی و عملی محدود دانشجویان، ۵. راهنمایی نامناسب استادان راهنما و مشاور.

مهم‌ترین مشکلات در بخش توانایی‌های دانشجو، عدم آشنایی دانشجویان کارشناسی‌ارشد با روش‌های تحلیل آماری (۱/۹۰ از ۴) و روش‌های تحقیق بود (۲/۱۵ از ۴). این نتایج با نتایج تحقیقات اندرسون (۱۹۹۲)، سیاری (۱۳۷۳)، صادقی (۱۳۷۳) و رفاهی و همکاران (۱۳۸۰) همخوانی دارد.

در همین زمینه، نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که ۶۲/۱ درصد دانشجویان با بانک‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی و نحوه استفاده از آنها آشنا نیستند و ۵۷/۷ درصد با منابع مرجع تخصصی از جمله نمایه‌ها، چکیده‌نامه‌ها و ... آشنایی ندارند. این نتایج با یافته‌های صمدی (۱۳۸۲)، صفری‌راد (۱۳۸۳)، ری و دی (۱۹۹۸) و ... همخوانی داشت. این درحالی است که بسیاری از محققان و کارشناسان از جمله ماکسیموک (۱۹۹۱)، براختون و همکاران (۱۹۹۱)، مک کارتی (۱۹۹۵) و ... بر اهمیت آموزش استفاده از کامپیوتر و ... جست‌وجو در پایگاه‌های اطلاعاتی اشاره کرده‌اند.

میانگین نظرهای دانشجویان شرکت‌کننده در این تحقیق به مجموع سؤالات توانایی‌های دانشجویان کارشناسی‌ارشد تربیت بدنی در تدوین پایان‌نامه برابر ۲/۴۶ از ۴ بود. به‌عبارت دیگر، این توانایی کمتر از مقدار متوسط (۲/۵۰) ارزیابی شد. از این‌رو توانایی‌های تدوین پایان‌نامه دانشجویان از نظر خودشان کافی ارزیابی نشد. البته این ارزیابی دانشجویان از خودشان بوده است و احتمال دارد توانایی‌های واقعی آنها کمتر از این مقدار باشد. این درحالی است که تحقیق فیلیپس و راسل (۱۹۹۴) نشان داد که بین اعتقاد و قابلیت‌های فردی خود با بهره‌وری شخص به‌عنوان یک محقق رابطه معناداری وجود دارد.

در مورد متغیر کیفیت راهنمایی پایان‌نامه رضایتمندی دانشجویان کارشناسی‌ارشد در حد متوسط بود (۲/۷۵ برای استادان راهنما و ۲/۵۴ درصد برای استادان مشاور) که این نتایج با نتایج انجمن تحصیلات تکمیلی

آمریکا (۱۹۹۱)، تاکیزاوا (۱۹۹۸)، صمدزاده (۱۳۷۹)، صادقی (۱۳۷۴) و رفاهی و همکاران (۱۳۸۰) همخوانی داشت. همچنین بین کیفیت راهنمایی استادان راهنما و مشاور تفاوت معناداری مشاهده شد ($P \leq 0/001$) و استادان راهنما با میانگین ۲/۷۵ از ۴ بهتر از استادان مشاور با میانگین ۲/۵۴ از ۴ به راهنمایی دانشجویان می‌پردازند. این تفاوت تا حدودی منطقی به نظر می‌رسد، چراکه در فرایند تدوین پایان‌نامه، استادان راهنما هم از لحاظ مادی و هم معنوی (اعتبار) بیشتر منتفع می‌شوند و در واقع سرپرست اصلی این فرایند هستند و از این رو انتظار بیشتری نیز از آنها وجود دارد.

براساس نتایج تحقیق حاضر، متغیر دسترسی به منابع مالی مهم‌ترین مشکل دانشجویان کارشناسی ارشد در تدوین پایان‌نامه بود (۱/۶۴ از ۴). ۸۱/۶ درصد پاسخ‌دهندگان اظهار کردند که دانشجویان برای انجام تحقیق مورد علاقه‌شان با مشکلات مالی مواجهند (میانگین ۳/۳۴ از ۴). تنها ۱۰/۹ درصد بیان کردند که دانشجویان بدون در نظر گرفتن مسائل مالی می‌توانند به تحقیق در مورد موضوع مورد علاقه‌شان بپردازند (میانگین ۱/۶۰ از ۴). نتایج نشان داد که از نظر دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت بدنی، وجود انگیزه‌های مادی تأثیر چندانی بر سختکوشی دانشجویان در تدوین پایان‌نامه نخواهد داشت (میانگین ۲/۵۳ از ۴). از این رو می‌توان نتیجه گرفت که وجود عواید مادی در تدوین پایان‌نامه ممکن است جزء عوامل انگیزشی نبوده و از عوامل بهداشتی (براساس نظریهٔ هرزبرگ^۱) باشد. به عبارت دیگر، ممکن است تنها نبود حمایت‌های مالی کافی از پایان‌نامه موجب نارضایتی دانشجویان شود و وجود عواید مادی تأثیر چندانی در انگیزش و سختکوشی دانشجویان نداشته باشد.

صادقی (۱۳۷۴)، صابونچی (۱۳۷۹) و کیتس (۱۹۹۲) نیز در تحقیقات خود به نتایج مشابهی در زمینهٔ مشکل مالی دانشجویان در تدوین پایان‌نامه اشاره کرده بودند. نتایج آزمون کروسکال والیس، بین مشکلات مالی دانشجویان گرایش‌های مختلف تفاوت معناداری را نشان داد ($p = 0/031$). با مقایسهٔ گرایش‌های مختلف

۱. براساس نظریهٔ هرزبرگ، عواملی که به رضایت کاری منجر می‌شوند (عوامل انگیزشی)، از عواملی که به عدم رضایت می‌انجامد (عوامل بهداشتی)، جدا و متفاوت است. بنابراین مدیرانی که به دنبال حذف عواملی هستند که به عدم رضایت شغلی منجر می‌شود، ممکن است محیطی آرام ایجاد کنند ولی این لزوماً به انگیزش نخواهد انجامید، این عوامل نیروی کار را تسکین می‌دهد. نه اینکه آنها را برانگیزانند. در نتیجه شرایطی که محیط کار را احاطه کرده، مانند کیفیت نظارت، پرداخت، خط‌مشی‌های سازمانی، شرایط فیزیکی کار، ارتباط با دیگران و امنیت شغلی به نظر هرزبرگ به عنوان عوامل نگهدارنده معرفی می‌شوند. زمانی که این عوامل کافی است، افراد ناراضی نیستند و راضی هم نخواهند بود. اگر بخواهیم افراد را در کار برانگیزانیم، هرزبرگ تأکید بر عوامل درون کار یا پیامدهایی را به طور مستقیم از آن نشأت می‌گیرد را مطرح می‌کند. مانند فرصت‌های ارتقا، فرصت‌های رشد کارکنان، شناسایی مسئولیت و دستیابی به هدف. اینها ویژگی‌هایی هستند که افراد به طور درونی آن را پاداش می‌دانند (۱۶).

مشخص شد که دانشجویان گرایش‌های بیومکانیک و فیزیولوژی با میانگین‌های ۱/۴۷ و ۱/۴۹ از ۴ بیشترین مشکلات مالی را در بین گرایش‌های دیگر در فرایند تدوین پایان‌نامه تجربه می‌کردند. این تفاوت ممکن است به دلیل روش‌های متفاوت تحقیقی باشد که دانشجویان این دو گرایش استفاده می‌کنند، چراکه اغلب تحقیقات گرایش‌های فیزیولوژی و بیومکانیک به روش تجربی که مستلزم خونگیری از آزمودنی‌ها، استفاده از انواع مکمل‌ها و در اختیار داشتن گروه‌های تمرینی است، انجام می‌گیرد و به همین سبب هزینه‌های بیشتری را برای محقق دربردارد.

نتایج نشان داد که مهم‌ترین مشکل دانشجویان که از دانشگاه نشأت می‌گیرد، نبود کامپیوتر به تعداد کافی در اختیار دانشجویان است (میانگین ۱/۷۰ از ۴). همچنین نه تنها بین دانشگاه و مراکز تحقیقاتی ارتباط خوبی وجود ندارد (میانگین ۱/۹۳ از ۴)، بلکه بین بخش‌های مختلف دانشگاه مانند معاونت پژوهشی، کتابخانه، واحد کامپیوتر، اداره آموزش، دفتر ارتباط با سازمان‌ها و ... نیز همکاری و هماهنگی مناسبی وجود ندارد (میانگین ۲/۰۲ از ۴).

از جمله تحقیقات همسو با این نتایج، می‌توان به تحقیق صادقی (۱۳۷۴) و تحقیق رفاهی و همکاران (۱۳۸۰) اشاره کرد. نکته جالب توجه اینکه انتظار می‌رفت دانشگاه تهران به‌عنوان اولین و معتبرترین دانشگاه کشور، در زمینه منابع و روال اداری دانشگاه حائز رتبه مناسبی باشد، ولی نتایج نشان داد که در این زمینه، در جایگاه پنجم قرار دارد. این مسئله ممکن است به دلیل پذیرش بیش از حد دانشجو به‌ویژه در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری در سال‌های اخیر توسط این دانشگاه باشد که موجب توزیع امکانات محدود در بین عده بیشتری از دانشجویان شده و در نتیجه امکان دسترسی دانشجویان به امکانات مناسب کاهش یافته است. از دلایل احتمالی دیگر می‌توان به رشد بوروکراسی و مقررات ضد و نقیض اداری به دلیل تعدد بخش‌های مختلف اداری دانشگاه و عدم بازنگری اساسی در ساختار سازمانی دانشگاه اشاره کرد.

۷۶/۷ درصد پاسخ‌دهندگان وجود پایگاه‌های اطلاعاتی در مورد پژوهش‌های انجام گرفته در داخل کشور و ۸۲/۵ درصد نیز وجود پایگاه‌های اطلاعاتی در مورد پژوهش‌های در حال انجام در داخل کشور را ناکافی ارزیابی کردند. هرچند پایگاه اطلاعاتی جامعی در مورد طرح‌های پژوهشی در حال اجرا در داخل کشور وجود ندارد و نیاز به تأسیس چنین مؤسسه‌ای به‌شدت احساس می‌شود. در مورد پژوهش‌های انجام گرفته در داخل کشور

پایگاه‌های اطلاع‌رسانی وجود دارند که از آن جمله به پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران^۱، بانک اطلاعات نشریات کشور^۲ و پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۳ می‌توان اشاره کرد. از این رو بخشی از این مشکل ممکن است به دلیل عدم آشنایی دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی با این پایگاه‌های اطلاعاتی باشد که در بخش‌های پیشین به آن اشاره شد.

نتایج نشان داد که ۹۳/۳ درصد دانشجویان تربیت بدنی کارشناسی ارشد تربیت بدنی مخالف حذف پایان‌نامه از نظام آموزشی بودند. تحقیق صادقی (۱۳۷۴) و مطالعه‌ای در آلمان نیز که در آن ۹۰ درصد دانشجویان معتقد بودند که نوشتن پایان‌نامه کار ارزشمند و معناداری است، با نتیجه تحقیق حاضر همخوانی دارد.

تنها ۵۷/۳ درصد پاسخ‌دهندگان اظهار کردند که دانشجویان در نگارش پایان‌نامه از داده‌های واقعی (غیرساختگی) استفاده می‌کنند که با نتایج تحقیق رفاهی و همکاران (۱۳۸۰) همخوانی کامل دارد. دلیل این مسئله ممکن است علاوه بر مشکلات و موانعی که پیش‌تر به آن اشاره شد، ارزشیابی نادرست و ناعادلانه پایان‌نامه‌های نوشته‌شده در حوزه تربیت بدنی باشد. از دیدگاه ۷۵ درصد دانشجویان شرکت‌کننده در این تحقیق پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد به صورت عادلانه ارزشیابی نمی‌شوند.

در تحقیق شمسی (۱۳۸۳) نیز عدم تفاوت بین کسانی که در نگارش پایان‌نامه زحمت می‌کشند و کسانی که خلاف می‌کنند و بی‌ارزش بودن پایان‌نامه، از علل نادرستی علمی در تدوین پایان‌نامه ذکر شده است.

از نظر ۷۲/۶ درصد دانشجویان شرکت‌کننده در این تحقیق نتایج حاصل از انجام پایان‌نامه به اطلاع جامعه هدف نمی‌رسد و ۸۹/۵ درصد نیز اظهار کردند که مسئولان به نتایج پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد توجه ندارند و از آنها در تصمیم‌گیری‌های خود استفاده نمی‌کنند. از جمله تحقیقات همسو با نتایج تحقیق حاضر می‌توان به تحقیق کمیسیون جامعه اروپا (۲۰۰۳) که به بررسی موانع به‌کارگیری مؤثر نتایج پژوهش‌ها پرداخت، اشاره کرد که یکی از موانع را بی‌اعتمادی محققان به مورد استفاده قرار گرفتن نتایج تحقیقات و پژوهش‌ها ذکر کرد.

1 . <http://www.irandoc.ac.ir>

2 . <http://www.magiran.com>

3 . <http://www.sid.ir>

نتایج تحقیق صادقی (۱۳۷۴) نیز نشان داد که اطلاع دانشجویان از کاربردهای واقعی نتایج پایان‌نامه‌های تحصیلی می‌تواند تأثیر بسزایی در افزایش توجه دانشجویان به پایان‌نامه‌های تحصیلی داشته باشد.

نکته‌ای که بین نتایج تحقیق جلب توجه می‌کرد رضایت اندک دانشجویان دانشگاه ارومیه بود. این دانشجویان در ۴ متغیر از ۵ متغیر اصلی تحقیق بیشترین مشکلات را گزارش کردند که در تمام این متغیرها، تفاوت با دیگر دانشگاه‌ها معنادار بود. به نظر می‌رسد اجرای تحقیقی در این مورد بررسی دقیق‌تر و جامع‌تر این موضوع ضروری باشد تا با رفع موانع موجود زمینه شکوفایی توانایی‌های این دانشجویان فراهم آید.

منابع و مأخذ

۱. پاریاد، رحمان. نصر، احمدرضا. لیاقتدار، محمدجواد. (۱۳۸۳). "بررسی موانع ساختاری پژوهش در بین اعضای هیأت علمی گروه‌های آموزشی علوم انسانی دانشگاه‌های اصفهان و منطقه غرب کشور". مجموعه مقالات آموزش عالی و توسعه پایدار، جلد دوم، تهران، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ص ۲۵۸ - ۲۳۳.
۲. حیاتی، زهیر. عبداللّه عموقین، جعفر. (۱۳۸۱). "نیازهای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز به منابع اطلاعات و نقش کتابخانه‌های دانشگاه در تأمین آنها". فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، شماره ۱۸، ص ۶۰ - ۴۱.
۳. رفاهی، مهتاب. رفائی، الهه. ثابت، بابک. بقایی، عبدالمهدی. (۱۳۸۰). "کیفیت پایان‌نامه و چگونگی اجرای آن: نظرسنجی از کارورزان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان"، مجله پژوهش در علوم پزشکی، سال ششم، شماره ۱، ص ۶ - ۱.
۴. سیاری، علی‌اکبر. (۱۳۷۳). "تحلیلی بر مشکلات و تنگناهای آموزش عالی ایران. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی". شماره ۵، ص ۴۶ - ۱۹.

۵. شمسی، شهرام. (۱۳۸۳). "تعیین نظرات دانشجویان سال آخر پزشکی در مورد عوامل مؤثر در ارتکاب به تخلف در مراحل مختلف تدوین پایان‌نامه در سال ۱۳۸۳". رساله دکتری، دانشکده پزشکی مهندس افضلی‌پور، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی کرمان.
۶. شهریار، معصومه. (۱۳۸۱). "گزارشی از وضعیت بودجه تحقیقاتی کشور، همه چیز نیمه‌کاره". نشریه فرهنگ و پژوهش، شماره ۹۱، ص ۴.
۷. صابونچی، رضا. (۱۳۷۹). "بررسی کمی و کیفی وضعیت آموزشی - پژوهشی دوره‌های کارشناسی‌اشد تربیت بدنی از دیدگاه دانشجویان این مقطع تحصیلی در دانشگاه‌های مجری مستقر در تهران". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی.
۸. صادقی، محمد. (۱۳۷۴). "بررسی عوامل مؤثر در ارتقای کیفی تحقیقات دانشجویی در مقطع تحصیلات تکمیلی". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران.
۹. صفری‌راد، فاطمه. (۱۳۸۳). "نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه شیراز". فصلنامه کتاب، شماره ۶۰، ص ۱۰۲ - ۸۸.
۱۰. صمدزاده، حبیب. (۱۳۷۹). "بررسی عوامل مؤثر در تقدم آموزش بر پژوهش در دانشگاه‌ها از نظر اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سال تحصیلی ۸۰ - ۷۹". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم تهران.
۱۱. صمدی، ثریا. (۱۳۸۲). "بررسی میزان آشنایی دانشجویان کارشناسی‌ارشد و دکتری رشته‌های علوم پایه دانشگاه تبریز با منابع مرجع تخصصی". فصلنامه کتاب، شماره ۵۳، ص ۷۰ - ۶۳.
۱۲. فدایی عراقی، غلامرضا. (۱۳۷۴). "تحلیلی بر روش‌های تهیه پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی‌ارشد و دکتری فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی". شماره ۱، ص ۷۵ - ۱۱۰.
۱۳. فرج پهلوی، عبدالحسین. شهبازی، مه‌ری. (۱۳۸۱). "عوامل مؤثر در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی، بررسی نگرش‌ها و عملکرد دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی". فصلنامه کتاب، شماره ۵۲، ص ۷۱ - ۵۴.

۱۴. مجموعه مقالات سمینار جامعه‌شناسی و توسعه. (۱۳۷۱). "نقش تحصیلات تکمیلی در فرایند تحقیق و توسعه". سازمان انتشارات سمت.

۱۵. معاونت پژوهش‌های علمی و سرپرستی، مؤسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی - آموزشی. (۱۳۶۰). "طرح نظام تحقیقات کشور". وزارت فرهنگ و آموزش عالی.

۱۶. هاشمیان‌نژاد، فریده. (۱۳۷۶). "بررسی مشکلات پژوهشی اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌های دولتی شهر مشهد". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.

17. Amderson, M. (1992). "Impostors in the temple". New York. Simon and Schuster.

18. Broughton, N. Herrling, P. and Mecléments, N. (1991). "CD - Rom instruction: a generic approach". ROM librarian, No. 6, PP: 16-19.

19. Cates, W. M. (1992). "The influence of microcomputer ownership on the academic achievement of graduate students: how real is the effect?" Journal of research on computing in education. No. 24(3). PP: 399-410.

20. Commission of the european communities (2003). "The role of the university in the ruope of knowledge". Available at: www.worldlii.org/eu/cases/ECcommu.

21. Koslowsky, M. (1993). "A comparision of two attiudes, behavior models for predicing attrition in higher education". Journal of applied behaviorl science, No. 29 (3). PP: 359-366.

22. Kotrlik, W. J. Bartlett, E. J. Higgins, C. C. and Williams, A. H. (2002). "Factors assiciated with research productivity of agricultural eduction factuly". Journal of agricultural education, Vol. 43, No. 3. PP: 110-116.

23. Maxymuk, J. (1990). "Consideration for CD - Rom instruction". Cd - rom professional. No. 4, PP: 147-149.

24. McCarthy, C. A. (1995). "Students perceived effectiveness using the university library". College and research libraries, No. 5, PP: 26-41.

25. Mooney, C.J. (1991). "The dissertation is still a valuable requirement, survey finds, but graduate students says they need better faculty advising". *The chronicle of higher education*. No. 37, PP: A15 and A22.
26. Philips, J. C., and Russell, R. K. (1994). "Research self – efficacy, the research training environment and research productivity among graduate students in counseling psychology". *The counseling psychology*, No. 22, PP: 628-641.
27. Rakow, E. A. (1998). "A study of factors related to dissertation progress among doctoral candidates: focus on student research self – efficacy as a result of their research training and experiences". *UMI published doctroal dissertation: the university of Memphis*.
28. Ray, K. and Day, J. (1998). "Student attitudes towards eletronic information resources". *Information research*, No. 2.
29. Robbins, P.S. (2005). "Organizational behavior", *New Delhi: prentice – Hall of India*. PP: 174.
30. Sullivan, J. E. (2001). "The experience of theis writing from the perspective of graduate student nurses". *UMI published thesis: university of Alaska anchorage*.
31. Takizawa, T. (1998). "Extra – class communication between graduate students and faculty advisors in higher education". *UMI published doctoral dissertation, university of South Dakota*.

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی